

УДК 331.483.7

Прус Л.Р.

*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач науково-дослідним відділом дослідження
міжнародного досвіду та митної експертизи
Науково-дослідного центру митної справи
Науково-дослідного інституту фіскальної політики
Університету державної фіскальної служби України*

Коновалов Ю.О.

*молодший науковий співробітник
науково-дослідного відділу дослідження
міжнародного досвіду та митної експертизи
Науково-дослідного центру митної справи
Науково-дослідного інституту фіскальної політики
Університету державної фіскальної служби України*

ПРОВЕДЕННЯ ТОВАРОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ІЗ ВИЗНАЧЕННЯМ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ У МИНУЛОМУ ЧАСІ

CARRYING OUT MERCHANDISING EXAMINATION BY DETERMINATION OF COST OF GOODS IN LAST TIME

АНОТАЦІЯ

У статті розкрито поняття оцінки майна та визначено підходи, що застосовують під час проведення товарознавчої експертизи. Встановлено що кожен з указаних підходів реалізується за допомогою специфічних методик, які залежать від об'єкта оцінки. Визначено основні параметри товарів, що впливають на їх вартість. Було використано такі загальні наукові методи, як: аналіз (для розуміння сутності товарознавчої експертизи та оцінки товарів), синтез та дедукція (спочатку проаналізовано проведення товарознавчої експертизи в загальному, а потім детально по підходах і методах), абстрагування (відокремлення істотної інформації від неістотної), класифікація (поділ та групування оцінки товарів за певними ознаками) та метод узагальнення, за допомогою якого було зроблено загальні висновки. Обґрунтовано доцільність застосування витратного та порівняльного підходів під час проведення товарознавчої експертизи із визначенням вартості товарів у минулому часі, що дасть змогу розробити методичні вказівки із визначення вартості товарів у минулому часі. Матеріали та напрацювання статті можуть бути використані фахівцями Державної фіскальної служби України для врахування в роботі під час проведення товарознавчих експертиз.

Ключові слова: експертиза, оцінка товарів, товар, методи, підходи, вартість.

АННОТАЦИЯ

В статье раскрыто понятие оценки имущества и определены подходы, применяемые при проведении товароведческой экспертизы. Установлено, что каждый из указанных подходов реализуется с помощью специфических методик, которые зависят от объекта оценки. Определены основные параметры товаров, влияющих на их стоимость. Были использованы такие общенаучные методы, как: анализ (для понимания сущности товароведческой экспертизы и оценки товаров), синтез и дедукция (сначала проанализировано проведение товароведческой экспертизы в общем, а затем подробно по подходам и методам), абстрагирование (отделение существенной информации от несущественной), классификация (разделение и группировка оценки товаров по определенным признакам) и метод обобщения, с помощью которого были сделаны общие выводы. Обоснована целесообразность применения затратного и сравнительного подходов при проведении товароведческой экспертизы с определением стоимости товаров в прошедшем времени, что позволит разработать методические указания по определению стоимости товаров в прошедшем времени. Материалы и наработки статьи могут быть исполь-

зованы специалистами Государственной фискальной службы Украины для учета в работе при проведении товароведческой экспертизы.

Ключевые слова: экспертиза, оценка товаров, товар, методы, подходы, стоимость.

ANNOTATION

In article, the concept of an assessment of property is opened and the approaches applied when carrying out merchandising examination are defined. It is established that each of the specified approaches is realized by means of specific techniques, which depend on object of an assessment. Key parameters of the goods influencing their cost are also determined. At research of a question in work the following general scientific methods were used: the analysis (for understanding of essence of merchandising examination and an assessment of goods), synthesis and deduction (at first carrying out merchandising examination generally are analysed, and then it is detailed on approaches and methods), abstraction (separation of essential information from insignificant), classification (division and groups of an assessment of goods according to certain signs) and a method of generalization by means of which the general conclusions were drawn. In article, expediency of application of expensive and comparative approaches when carrying out merchandising examination with determination of cost of goods in past tense is proved that will allow to develop methodical instructions by determination of cost of goods in past tense. Materials and practices of article can be used by specialists of the State Fiscal Service of Ukraine for the account in work when carrying out merchandising examination.

Keywords: examination, assessment of goods, goods, methods, approaches, cost.

Постановка проблеми. У митній справі експертиза стала невід'ємною складовою частиною для забезпечення встановлення правильності країни походження та характеристик товарів, визначення коду товару за Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД). Це, своєю чергою, сприяє правильності визначення митної вартості товарів, недопущенню постачання до споживачів фальсифікованої та неякісної продукції. У таких випадках для ідентифікації зазначених товарів проводиться їх товарознавча експертиза, яка

відіграє важливу роль у сфері регулювання митних правовідносин як невід'ємна частина митного контролю та митного оформлення. Аналізуючи швидкі темпи розвитку експортно-імпорتنних відносин Української держави, особливої актуальності набуває розробка методики проведення товарознавчої експертизи із визначенням вартості товарів у минулому часі. Проведення товарознавчих експертиз по дослідженню товарів народного споживання з метою визначення їх вартості на минулу дату ускладнюється відсутністю єдиного методичного підходу до вирішення цієї проблеми. Пріоритетним напрямом розвитку товарознавчої експертизи є обґрунтування та вдосконалення практичних методів оцінювання товарів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню особливостей оцінки товарів і визначення їх вартості в умовах ринкових відносин присвятили свої праці відомі українські та закордонні вчені: Т.М. Артюх, В.В. Архипов, О.П. Снігерьев та Л.Д. Ревуцький. Проте ці дослідження не розкривають механізм визначення вартості товарів у минулому часі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Досить часто в експертній практиці виникають ситуації, за яких визначити вартість того чи іншого об'єкта на дату, визначену судом або слідчим, на дату правопорушення, не представляється можливим у зв'язку з відсутністю в експерта відповідного довідково-інформаційного фонду (прайс-листів торгуючих організацій, бюлетенів та ін.). Існуючі на теперішній час методи з галузі дослідження товарів із метою визначення їх вартості на минулу дату не мають повного спектру потрібних даних для проведення цього роду експертиз. Отже, питання проведення товарознавчої експертизи товарів із визначенням вартості товарів у минулому часі потребує подальшого дослідження.

Мета статті полягає у визначенні підходів та методів для проведення товарознавчої експертизи товарів у минулому часі, а також обґрунтуванні доцільності їх застосування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вирішення завдання щодо визначення вартості товарів обумовлює необхідність товарознавчої експертизи товарів. Вартість товару зможе фахово оцінити лише експерт-товарознавець. Зазвичай органом, який призначив експертизу (залучив експерта), зазначається, станом на який час належить вирішувати поставлене питання щодо вартості товару (майна).

Проведення судово-товарознавчих експертиз щодо дослідження продовольчих та непродовольчих товарів із метою визначення їх вартості на минулу дату ускладнюється відсутністю єдиного методичного підходу до вирішення цієї проблеми. Пріоритетним напрямом розвитку товарознавчої експертизи є обґрунтування та вдосконалення практичних методів оцінювання товарів.

Згідно з Національним стандартом № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2003 р. № 1440, ринкова вартість – це вартість, за яку можливе відчуження об'єкта оцінки на ринку подібного майна на дату оцінки за угодою, укладеною між покупцем та продавцем, після проведення відповідного маркетингу за умови, що кожна зі сторін діяла із знанням справи, розсудливо і без примусу [1].

Оцінка майна проводиться із застосуванням методичних підходів, методів оцінки, які є складовими частинами методичних підходів або результатом комбінування кількох методичних підходів, а також оціночних процедур.

Оцінювач застосовує, як правило, кілька методичних підходів, що найбільш повно відповідають визначенню меті оцінки, виду вартості за наявності достовірних інформаційних джерел для її проведення.

Основними параметрами товарів, що впливають на їх вартість, є:

- найменування, тип, марка товару, його індивідуальні ознаки й особливості;
- сорт, клас товару;
- призначення товару, можливість його використання за призначенням;
- основні показники товару, що визначають його споживчі властивості (для промислових товарів – продуктивність, технічні характеристики і т.д.; для продовольчих – склад, органолептичні показники);
- конструкційні особливості, розміри товару;
- наявність або відсутність у товару дефектів і пошкоджень;
- товар новий або такий, що був в експлуатації; для товарів, що були в експлуатації (приблизна ступінь зносу; дата виготовлення товару; стан упаковки товару; наявність ознак функціонального зносу товару; наявність і склад документації на товар; кількість товару в партії; інші показники, які здатні вплинути на вартість товару) [2; 3].

Із метою обґрунтування остаточного висновку про вартість об'єкта оцінки результати оцінки, отримані із застосуванням різних методичних підходів, зіставляються шляхом аналізу впливу принципів оцінки, які є визначальними для мети, з якою проводиться оцінка, а також інформаційних джерел на достовірність результатів оцінки.

Неможливість або недоцільність застосування певного методичного підходу, пов'язана з повною відсутністю чи недостовірністю необхідних для цього вихідних даних про об'єкт оцінки та іншої інформації, окремо обґрунтовується у звіті про оцінку майна. Національними стандартами можуть передбачатися також інші випадки обмежень щодо застосування певних методичних підходів до визначення ринкової вартості та неринкових видів вартості об'єктів оцінки.

Відзначимо, що класифікацію методів оцінки можна провести відповідно до різних ознак залежно від типів зв'язків ресурсів, процесів та отриманих результатів. Якщо оцінка проводиться з позицій ефективності понесення витрат на створення об'єкта чи упорядкування земельного масиву, то очевидно, що вартість об'єкта оцінюється постфактум. Коли враховується тільки теперішня ситуація, яка склалася на ринку (у певному регіоні), то можна казати про поточну оцінку вартості об'єктів. У тому разі, коли визначають майбутню корисність від господарського використання об'єкта, тобто обчислюють розмір чистого потоку капіталу, що буде отриманий інвестором-власником від експлуатації земельної ділянки, будівлі чи споруди, очевидно, що можлива вартість об'єкта розраховується аналітиком апріорно [4].

Відповідно до Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», використовують три традиційні підходи [1]:

1. Витратний – передбачає визначення поточної вартості витрат на відтворення або заміщення об'єкта оцінки з подальшим коригуванням їх на суму зносу (знецінення).

2. Порівняльний – ґрунтується на врахуванні принципів заміщення та попиту і пропонування.

3. Результатний (дохідний) – базується на врахуванні принципів найбільш ефективного використання та очікування, відповідно до яких вартість об'єкта оцінки визначається як поточна вартість очікуваних доходів від найбільш ефективного використання об'єкта оцінки, включаючи дохід від його можливого перепродажу (дохідний).

Кожен з указаних підходів реалізується за допомогою специфічних методик, які залежать від об'єкта оцінки.

Оцінка товарів проводиться на підставі даних, отриманих у результаті їх ідентифікації.

Вибір підходу до оцінки товару залежить від специфіки об'єкта та доступності цінової інформації.

Проведення товарознавчої експертизи з визначення ринкової вартості товару включає такі стадії:

1. Аналіз поданих на експертизу об'єктів для визначення їх складу, наявності необхідних відомостей про товар; визначення місцезнаходження товару; визначення необхідності додаткових запитів посадовій особі органу доходів і зборів, що призначив проведення експертизи; вибору методів проведення досліджень для ідентифікації товару.

2. Підготовку (за необхідності) запитів до посадової особи митниці, яка призначила проведення експертизи:

- про надання додаткових відомостей і документів;
- про надання проб (зразків) товару;
- про необхідність організації експертного огляду товару в місці його зберігання;

– про залучення до проведення огляду та обстежень фахівців сторонніх організацій, що володіють спеціальними знаннями і навичками.

3. Проведення ідентифікації товару для визначення його характеристик, що впливають на вартість.

4. Проведення маркетингового дослідження внутрішнього ринку:

- вибір джерел отримання інформації;
- визначення наявності державних регульованих цін на даний вид товару;
- пошук інформації про ціни пропозицій і ціни продажів ідентичних товарів (а за їх відсутності – однотипних);
- визначення економічних (комерційних) умов угод на конкретному сегменті ринку;
- визначення впливу економічних, політичних, соціальних та інших факторів на конкретний сегмент ринку.

5. Вибір підходу і методів для проведення оцінки товару.

6. Оцінка товару:

а) визначення державних регульованих цін на товар, якщо такі є;

б) визначення ринкової вартості товару з використанням порівняльного підходу:

- визначення базових цін;
- коригування базових цін (за необхідності);
- розрахунок ринкової вартості товару як середнього значення базових цін (відкоригованих базових цін);

в) визначення ринкової вартості товару з використанням витратного підходу за відсутності державних регульованих цін на товар і неможливості визначення його ринкової вартості з використанням порівняльного підходу.

Оцінка товарів, на які встановлено державні регульовані ціни, проводиться на підставі даних цін. Оцінка інших найменувань товарів проводиться на підставі їх ринкової вартості (ціни).

Залежно від того, чи встановлені державні регульовані ціни, пропонується вибирати підхід до проведення оцінки товарів. Якщо державні регульовані ціни встановлені, то оцінка товарів проводиться згідно з установленими цінами. Якщо державні регульовані ціни не встановлені, то необхідно враховувати такі умови: чи є на відповідному ринку угоди або пропозиції щодо ідентичних (однорідних) товарів; чи можливе одержання необхідної цінової інформації за спеціальними запитами. Якщо умови виконуються, доцільно застосувати порівняльний підхід, якщо ні – витратний.

На сьогоднішній день найбільш загальним підходом до оцінки продукції, що випускається в масових кількостях і для якої є сформований ринок і дані щодо конкретних обладунків або цінами пропозицій, є витратний підхід.

Під час використання витратного підходу виходять із принципу заміщення, суть якого зводиться до такого: розумний покупець не заплатить за об'єкт дорожче, ніж вартість іншого, доступного до споживання, і не гіршого за своїми параметрами об'єкта.

Виходячи з цього принципу, ціни на подібні об'єкти є основою для розрахунку ринкової вартості.

У рамках порівняльного підходу може бути використано два методи визначення вартості товару:

– метод прямого порівняння, який установлює вартість на основі прямого підбору ідентичних товарів без проведення коригувань базових цін;

– метод аналогового порівняння має на увазі визначення вартості на основі цін одноманітних об'єктів із використанням деяких елементів порівняння, на які за необхідності робляться коригування, згладжування їх відмінні від об'єктів оцінки.

У тому разі, якщо під час проведення розрахунків ринкової вартості товарів використовуються як кореговані, так і не кореговані базові ціни, використовується комбінація вищевказаних методів.

За коригування базових цін доцільно використовувати такі типи корегувань:

– Комерційні корегування (на форму реалізації товару, на розмір партії товару, на час продажу, на місцезнаходження продавців, на місце виробництва, на виробника, на наявність експлуатаційно-супровідних документів).

– Параметричні поправки (на різницю в характеристиках та споживчих якостях, на різницю в технічному стані, на різницю в комплектності та ін.).

Неможливість або недоцільність застосування певного методичного підходу, пов'язана з повною відсутністю чи недостовірністю необхідних для цього вихідних даних про об'єкт оцінки та іншої інформації, окремо обґрунтовується у звіті про оцінку майна. Національними стандартами можуть передбачатися також інші випадки обмежень щодо застосування певних методичних підходів для визначення ринкової вартості та неринкових видів вартості об'єктів оцінки.

В оціночній практиці дохідний підхід застосовується лише для оцінки об'єктів, що приносять дохід за рахунок своєї економічної діяльності, такі як: підприємства, об'єкти нерухомості, відокремлені промислові установки та ін. Товари до таких об'єктів не належать, оскільки споживаються одночасно і згодом доходів їх споживачу не приносять. Отже, незастосування дохідного підходу в рамках звіту про оцінку, виконаного відповідно до законодавства про оціночну діяльність, обґрунтовано [5].

Під час вирішення завдань визначення цін і вартості товарів у минулому часі слід користуватися методами витратного підходу до її визначення. У кожному конкретному випадку оціночної роботи оцінювач вибирає лише один

із цих методів і свій вибір повинен економічно обґрунтувати.

Під час визначення вартості товарів у минулому часі з численними аналогами на товарному ринку оцінювач може користуватися методами як витратного, так і порівняльного підходів до вирішення подібних оціночних завдань, що дають змогу отримати розрахункові оцінки її величини.

Висновки. Для визначення вартості товарів у минулому часі доцільно застосовувати лише методи витратного і порівняльного підходів, оскільки дохідний підхід застосовується лише для оцінки об'єктів, що приносять дохід за рахунок своєї економічної діяльності.

На сучасному етапі в Україні відсутні змістовні дослідження та нормативно-правові акти щодо проведення товарознавчої експертизи визначення вартості товарів у минулому часі, тому дане питання потребує подальшого вивчення в напрямі створення єдиного і всебічного підходу під час проведення товарознавчих експертиз з оцінки вартості товарів у минулому часі та розробка методики, яка буде застосовуватись в експертній практиці під час проведення товарознавчих експертиз, для забезпечення систематизації та методичної одноманітності експертної практики, скорочення трудомісткості та витрат часу під час проведення експертиз та підвищенні результативності досліджень і яка б забезпечила необхідні умови для захисту професійної компетентності експерта за оскарження результатів експертизи в суді.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про затвердження Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна та майнових прав: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2003 № 1440 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/>.
2. Величина вартості товару та визначальні її фактори [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buklib.net/books/31411/>.
3. Семененко В.М. Економічна теорія / В.М. Семененко, Д.І. Коваленко. – К.: Центр учбової літератури, 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://b-ko.com/book_78_glava_43_6.4._%D0%92%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B0_%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%82.html.
4. Затратний і прибутковий підходи до оцінки вартості підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://studopedia.su/5_16789_zatratniy-i-pributkoviy-pidhid-do-otsinki-vartosti-pidpriemstva.html.
5. Ревуцкий Л.Д. Виды товаров и особенности методов определения их стоимости и цен / Л.Д. Ревуцкий [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.audit-it.ru/articles/appraisal/a108/832140.html>.